

Notat

Emne: Referat fra Site Visit hos CREE

Til: Senterleder Snorre Kverndokk
Divisjonsdirektør Fridtjof Unander

Fra: FME-sekretariatet, Energiavdelingen

Saksbehandler: Grete Håkonsen Coldevin og Tone Ibenholt

Dato: 19. oktober 2012

Bakgrunn

Den 27. september 2012 gjennomførte Forskningsrådet sin første Site Visit hos Oslo Centre for Research on Environmentally Friendly Energy (CREE). Følgende personer deltok på møtet:

Fra CREE:

- Økonomisk Institutt, UiO: Michael Hoel, Karine Nyborg, Alice Ciccone (stipendiat fra Italia).
- Frischsenteret: Snorre Kverndokk, Jørg M. Gjestvang, Ole Røgeberg, Rolf Golombek, Oddbjørn Raaum.
- Forskningsavdelingen hos SSB: Bente Halvorsen, Brita Bye.
- NHH: Einar Hope.
- Industrien: Kjell Steinar Berger (Statkraft)
- Forvaltning: Guro Børnes Ringlund (Klif)

Norges Forskningsråd:

- Rune Volla, Tone Ibenholt, Grete Håkonsen Coldevin

Invitert, men forhindret fra å stille: Nils-Henrik M von der Fehr (Økonomisk Institutt), Marit Klemetsen (SSB) og Tor Kartevold (Statoil). Grunnet gjennomføring av disputas på Økonomisk institutt måtte noen av de som var faglig involverte gå underveis i møtet.

Gjennomføring av møtet

Møtet foregikk i henhold til oppsatt agenda hvor hovedpunktene var 1) generell presentasjon av senteret, 2) gjennomgang av forskningsvirksomheten i senteret, 3) presentasjon av utvalgte prosjekter, og 4) samspill mellom CREE og Forskningsrådet. På de første tre punktene ledet CREE presentasjonen, mens på det siste punktet innledet Forskningsrådet ved å trekke frem erfaringer fra samspillet så langt i perioden.

Referatet gjengir ikke innholdet i presentasjonene, men tar opp temaer som ble diskutert.

1) Generell presentasjon av CREE

Snorre Kverndokk innledet. Under dette punktet ble særlig samarbeidet med partnerne diskutert og økonomien i senteret på sikt.

Faglige partnere:

Tyngdepunkt i CREE er samfunnsøkonomi, men senteret har knyttet til seg en rekke samarbeidspartnere som ikke er samfunnsøkonomer og som vil bidra til flerfaglighet.

Miljøendringer og bærekraftig energi (Milen) ved UiO er den største samarbeidspartneren. Milen-samarbeidet er særlig rettet inn mot arbeidspakken «Evaluering av virkemidler i miljø- og energipolitikken».

Milen er et tverrfakultært samarbeid ved UiO og CREE har samarbeid med følgende enheter:

- Senter for utvikling og miljø (SUM)
- Juridiske fakultet; Institutt for offentlig rett
- Samfunnsvitenskapelig Fakultet, Institutt for statsvitenskap

Det juridiske miljøet er særlig relevant for studier av internasjonale klimaavtaler, teknologisamarbeidsavtaler, handelsavtaler ol.

Etter hvert ønsker CREE å utvikle kontakten til Psykologisk institutt hvor felles interesseområde er adferdsøkonomi. Dette samarbeidet har ikke kommet i gang ennå.

Det er også formalisert et samarbeid med IFE og SINTEF knyttet opp mot arbeidspakken på utvikling av neste generasjon modeller.

Brukerpartnere:

- Forvaltning: NVE, KLIF, OED, Gassnova
- Industri: Statkraft, Statoil, Statnett

CREE har bilateral dialog med brukerpartnerne i tillegg til at de er involvert i senteret gjennom ulike seminarer og ved å ha styreposisjon.

Involveringen av brukerpartnerne har ennå ikke helt funnet sin form i senteret, men det er et mål fra senteret sin side at de skal være aktive og engasjert. CREE peker på at dette fordrer at også brukerpartnerne tar et ansvar og dedikerer tid til å delta.

Brukerpartnerne deltar ikke direkte i forskningsvirksomheten, men CREE trekker frem at det er særlig nyttig å få relevant og god input til modellene gjennom partnerne. Her har samarbeidet med særlig Gassnova kommet godt i gang. CREE sier at det også er nyttig å lære mer om hvordan teknologiene faktisk fungerer gjennom brukerpartnerne.

Det varierer litt hvem man har kontakt med i virksomhetene, og hvordan kontakten er:

- I Klif er det særlig samfunnsøkonomigruppen som er kontaktpunkt.
- I de større virksomhetene er det personer som jobber med analyse og/eller teknologiutvikling.
- Gassnova har gitt mye input til modellene vedr. CCS.
- Departementene kan være vanskelige å få med på vanlige brukerseminarer. CREE tenker at de nås lettere gjennom skreddersydde seminarer. I OED legger man opp til å ha et rettet seminar den 1. november, hvor CREE bidrar med fem foredrag. I tillegg har enkeltforskere i CREE vært i møte med OED på spesifikke tema, eksempelvis vedrørende konsesjoner for varmekraft og varmemarkedet (Kverndokk og von der Fehr). Formelt går kontakten gjennom FoU-seksjonen i OED, og så er det litt varierende hvordan fagavdelingene blir involvert eller prioriterer å bli involvert.
- CREE har hatt et eget seminar for MD der blant annet virkemidler for miljøvennlig transport var et tema.

- Forskere i CREE har hatt foredrag for Statkraft i høst, og det er planlagt møte med Statnett. Statoil har også blitt besøkt.

Økonomien i senteret på sikt

Kort skissert ser inntektssiden i senteret slik ut per år:

- 8 mill. kroner årlig fra Forskningsrådet
- 600 000 årlig brukerpartnerne
- 500 000 fra UiO

Det betyr at 9,1 mill. kroner i året er direktefinansiert.

CREE har et samlet finansieringsbehov på ca 20 mill. kroner i året for å opprettholde ambisjonsnivået nedfelt i senterbeskrivelsen. Dette budsjettet fordrer en relativ stor egeninnsats, hvorav en stor del av egeninnsatsen ved oppstarten av senteret er i form av prosjekter fra ulike programmer i Forskningsrådet. Status pr. i dag er at CREE har 16,5 mill. kroner i budsjettet til neste år.

Senterleder kommuniserer en viss bekymring over evnen til å opprettholde en stabil finansiering over år – både når det gjelder direktebidrag og in-kind/egeninnsats. Dette fordi:

- 1) Midlene fra Forskningsrådet er nominelt beløp, justeres ikke over år.
- 2) Lønninger går opp.
- 3) En god del av kontantbidragene er bundet til postene administrasjon, PhDs (to personer over senterets levetid) og PostDocs (to personer over senterets levetid).
- 4) Senteret ikke er sikret tilgang til ny egenfinansiering fra Forskningsrådet gjennom tilslag på prosjekter.

Styreleder for CREE påpekte at det er viktig å se på ulike kilder til inntekter. Forskningsrådet er en aktør. Brukerpartnerne er en annen kilde.

Det ble diskutert hvorvidt det er mulig å trekke inn andre bedriftspartnere også på sikt. Hovedkommentaren fra CREE er at senteret leverer/produserer et offentlig tilgjengelig gode, og at det derfor ikke er så interessant for små bedrifter å kjøpe seg disse godene fordi de jo i neste omgang er fritt tilgjengelig. Det er litt annerledes med partnerbedriftene som allerede er med i senteret; delvis pga størrelsen på disse bedriftene og delvis pga. rollen de har i næringen.

Lederen for CREE kommenterte at senteret ikke har et mål om å vokse fordi erfaringer tilsier at markedet/tilgjengelige midler på områder som helse, miljø og energi svinger veldig over tid. Man blir fort sårbar dersom man er for stor.

Styreleder for CREE pekte på at det likevel på sikt kan være enkeltområder der det er et oppdragsmarked; enten gjennom avgrensede prosjekter for eksisterende partnere, og/eller rettede prosjekter mot andre virksomheter som ikke er en del av sentere i dag. Å delta i dette markedet er ikke nødvendigvis begrunnet ut fra vekst, men kan bidra til at senteret blir mer robust når det gjelder finansiering og til å utvikle den relevante og gode kunnskapen som slike prosjekter på sitt beste kan bidra med.

Forskningsrådet kommenterte at det er viktig at senteret forsøker å få til en robusthet på finansieringssiden. Dette innebærer å gå etter flere muligheter:

- 1) Å utvikle oppdragsrettede prosjekter for/med partnerbedriftene.

- 2) Å fortsette å gjøre som miljøet gjør i dag, dvs. søke flere ulike nasjonale programmer i Forskningsrådet. Tildelinger i programmene er basert på konkurranse, for å nå opp i konkurransen, må miljøene levere søknader med høy kvalitet.
- 3) Å søke andre prosjekttypen enn Forskerprosjekter (FP), dvs. få med partnere i Kompetanseprosjekter (KPN) og også Innovasjonsprosjekter dersom man kan gå i partnerskap med kunnskapsbedrifter/konsulentbedrifter som gjerne vil utvide sine forretningsområder (eksempelvis Thema Consulting, DnV Consulting, PointCarbon etc.)
- 4) Utvikle et nettverk slik at man kan være med på EU-søknader. Det er viktig at senteret utvikler et bevisst forhold til hva som er naturlig å søke på på den nasjonale finansieringsarenaen, og hva som er problemstillinger man med fordel bør gjøre i et partnerskap på den internasjonale arenaen.

Det ble kommentert fra senteret at EU-prosjekter krever svært mye administrasjon og at de derfor er litt tilbakeholdne med dette. Forskningsrådet ga tilbakemelding om at det i denne forbindelse er viktig at senteret undersøker om de kan trekke på ressurser på universitetet. Det er også en stor forskjell administrativt om man er leder for en arbeidspakke versus om man sitter som koordinator for hele prosjektet.

Det ble spurt fra CREE om FME-ene ville ha prioritet innenfor energiprogrammet ved tildeling av prosjektmidler. Responsen fra Forskningsrådet her er at programmene i Forskningsrådet, inkludert ENERGIX, er konkurransearenaer der de beste søknadene vinner frem. FME-ene vil ikke bli gitt generell prioritet. Samtidig er det slik at ENERGIX har en rolle i å bidra til dynamikk og utvikling ved sentrene, som kan bety at programmet i noen tilfeller ønsker å finansiere prosjekter som bygger på visse aktiviteter i sentrene og utfyller dem, spesielt har dette vært aktuelt på innovasjonssiden hos de teknologiske FME-ene. Slike vurderinger vil styret i ENERGIX kunne gjøre også i fremtiden.

2) Presentasjon av forskningsvirksomheten i arbeidspakkene og presentasjoner av utvalgte prosjekter

Snorre Kverndokk presenterte hovedtrekkene i forskningsvirksomheten. Forskningsaktivitetene er godt i gang. Budskapet er også at det er naturlig interaksjon mellom arbeidspakkene fordi en del problemstillinger griper inn i hverandre.

Til presentasjonen av arbeidspakken om energimarkedene kommenterte Kjell Steinar Berger fra Statkraft at det er viktig for selskapet å vite mer om hvordan de ulike virkemidlene påvirker energimarkedet. Et eksempel er grønne sertifikater og hvordan man skal regne verdien av vannkraft i fremtidens marked, både som kapasitet, effekt og reserve.

Det ble gitt nærmere presentasjoner av to utvalgte prosjekter: Bente Halvorsen om energibruk og Brita Bye om modellering. I Bente Halvorsens presentasjon av arbeidspakken rettet mot empiriske studier av energibruk i husholdninger og også arbeidet med transport, påpekte Guro Børnes Ringlund at Klif ønsker å engasjere seg mer i arbeidet med «softe» virkemidler fremover. De ser også det positive i å kunne ha tilknyttet masterstudenter til dette arbeidet. I presentasjonen til Brita Bye om arbeidet med neste generasjon modellverk, ble det understreket at det er en krevende jobb å få til de oppdateringene som skal til. Dette ville ikke latt seg gjøre uten senterbevilgningen.

CREE tok opp prosessen med infrastrukturmidler, og viste til at det er uheldig at datainnsamling ikke anses som infrastruktur; databasene er nettopp infrastrukturen til

samfunnsforskerne. Det var videre uheldig at det ikke gikk klart fram av utlysningsteksten hva det kunne søkes om midler til. Direktør for Frischsenteret spilte inn at forskningsmiljøet kan levere en skriftlig begrunnelse til Forskningsrådet om hvorfor innsamling og oppgradering av datasett er viktig infrastruktur for samfunnsvitenskap.

Forskningsrådet pekte på følgende forhold:

- Også innenfor teknologisk og naturvitenskapelig forskning er datainnsamling og dataserier sentralt. Her gjelder samme definisjon for infrastruktur som for samfunnsvitenskap.
- Selv om det var en egen infrastrukturutlysning for FME-ene, så bruker man Forskningsrådets generelle retningslinjer for infrastruktur. Det er Vitenskapsdivisjonen som forvalter infrastrukturordningen i Forskningsrådet. Retningslinjene har vært revidert, og det er lite trolig at de vil revideres på nytt innen kort tid. Når de kommer opp til ny vurdering, kan det være aktuelt å få slike innspill som Frischsenteret peker på.
- EU har operert med litt andre definisjoner enn de vi finner i Norge, dvs. at datasett kan inngå som infrastruktur, muligens er dette begrunnet ut fra behovet for å få opp god kvalitet i data på tvers av EU land. Det kan være verdt for CREE å følge med på om det byr seg noen muligheter i EU til å være med på infrastruktureksponeringer.

3) Samspillet Forskningsrådet og senteret

Tone Ibenholt innledet ved å gi tilbakemelding på hvordan samspillet fungerer sett fra Forskningsrådets side. Tilbakemeldingen fra Forskningsrådet er gjennomgående positiv på alle punkter; hvordan senteret lever opp til formelle kravene til rapportering, hvordan senteret legger opp til kommunikasjon med partere, myndigheter og allmenhet, og hvordan styret ser ut til å fungere.

CREE kommenterte at de synes rapporteringen er omfattende, dvs. at oppfølgingsregimet er ganske stort for sentrene gitt at bevilgningen fra Forskningsrådet ikke er høyere enn 8 mill. kroner i året.

Forskningsrådet pekte på at

- Samlet sett er det store offentlige midler som går inn i sentrene. Det er viktig for Forskningsrådet at dette blir fulgt opp. Det er flere grunner til dette, bl.a langsiktigheten i bevilgningene (inntil 8 år) og den store interessen for FME-ene, ikke minst politisk.
- Erfaringen fra de andre sentrene er at rapporteringen blir automatisert etter hvert og at man bruker mest tid på dette de første par årene.
- Selv om Site Visits er en del av oppfølgingen av sentrene, anser vi disse møtene primært som en anledning til dialog mellom sentrene og Forskningsrådet. Et generelt inntrykk er at sentrene setter pris på denne anledningen til å møte Forskningsrådet.

Forskningsrådet takket for en nyttig og godt gjennomført møte.